Міністерство розвитку громад та територій України

безбар'єрність

БУДТЕХЕКСПЕРТИЗА
ТЕХНІЧНА ЕКСПЕРТИЗА В ГАЛУЗІ БУДІВНИЦТВА

Методичні рекомендації

щодо виконання вимог державних будівельних норм у частині доступності для маломобільних груп населення пам'яток культурної спадщини, зокрема щойно виявлених об'єктів

Передмова

Розроблено:	ТОВ «НДПІ БУДТЕХЕКСПЕРТИЗА» на виконання науково-технічної розробки за договором № 57 від 13.10.2025
Розробник:	Олександра Шелемех
За участі:	Марина Мельник
Автор ілюстрацій:	Олександра Шелемех
Погоджено:	Міністерством культури України (лист від 16.12.2025 № 05/127/8165-25)
Затверджено:	Наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 20 січня 2026 року № 95

Зміст

Загальні положення 4

Розділ I **Доступність пам'яток культурної спадщини 5**

1.1. Безбар'єрність: терміни та визначення понять 5
1.2. Охорона культурної спадщини: терміни та визначення понять . . . 5
1.3. Визначення проблематики виконання вимог ДБН на об'єктах культурної спадщини 7
1.4. Принципи пристосування об'єктів культурної спадщини 8
1.5. Принципи забезпечення доступності 8
1.6. Шляхи усунення бар'єрів 10
1.7. Алгоритм дій 11

Розділ II **Просторові рішення: капітальні 12**

2.1. Прилегла територія 12
2.2. Доступ до будівлі 13
2.3. Сходи зовнішні та внутрішні 15
2.4. Пандус зовнішній та внутрішні 16
2.5. Вхідна група 18
2.6. Двері 20
2.7. Горизонтальні комунікації 21
2.8. Засоби отримання інформації 22
2.9. Вертикальні комунікації: ліфт 23
2.10. Зона інформації та реєстрації 25
2.11. Санітарно-гігієнічні приміщення 27

Розділ III **Просторові рішення: розумне пристосування 30**

3.1. Горизонтальна підіймальна платформа 31
3.2. Вертикальна підіймальна платформа 32
3.3. Підіймальна платформа вбудована у сходи 33
3.4. Мобільний пандус 33

Розділ IV **Приклади реалізованих проєктів 35**

Нормативні документи 40

Загальні положення

Метою Методичних рекомендацій є надання практичних рішень та методичної допомоги власникам, балансоутримувачам об'єктів культурної спадщини, органам місцевого самоврядування, проектним та експертним організаціям, фахівцям з безбар'єрності під час планування та реалізації заходів зі створення доступного середовища на об'єктах культурної спадщини з урахуванням їх охоронного статусу та відповідно до державних будівельних норм, стандартів і правил.

Ці Методичні рекомендації пропонується використовувати як допоміжний інструмент під час визначення ключових перешкод та бар'єрів під час створення безбар'єрного середовища на об'єктах культурної спадщини та формування рішень для їх розв'язання чи усунення.

У цих Методичних рекомендаціях під забезпеченням доступності об'єктів культурної спадщини для маломобільних груп населення, зокрема людей з інвалідністю, розуміється створення, забезпечення та підтримання відповідних умов для відвідування, використання та отримання послуг, що дозволяють забезпечити рівні можливості для всіх категорій користувачів при збереженні історико-культурної цінності та автентичності об'єкта.

Методичні рекомендації зосереджуються на найбільш проблемних аспектах пристосування об'єктів культурної спадщини, реалізація яких може бути значно ускладнена через:

- охоронний статус будівлі та необхідність збереження предмета охорони
- обмеження щодо втручання в історичні конструкції та автентичні елементи
- архітектурні особливості
- технічні обмеження

Під час розробки Методичних рекомендацій була врахована чинна нормативно-законодавча база, зокрема: Закон України «Про охорону культурної спадщини», ДБН В.2.2-40 «Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення», ДБН А.2.2-14-2016 «Склад та зміст науково-проектної документації на реставрацію пам'яток архітектури та містобудування», ДСТУ Б ISO 21542:2013 «Будинки і споруди. Доступність і зручність використання побудованого життєвого середовища», а також міжнародний досвід щодо забезпечення доступності об'єктів культурної спадщини.

Розділ І Доступність пам'яток культурної спадщини

1.1. Безбар'єрність: терміни та визначення понять

Маломобільні групи населення (МГН)

- Люди, що відчувають труднощі при самостійному пересуванні, одержанні послуги,
- необхідної інформації або при орієнтуванні в просторі. До МГН віднесені особи з інвалідністю, люди з тимчасовим порушенням здоров'я, вагітні жінки, люди з дитячими колясками, люди старшого віку тощо.

Бар'єри

- Це перепони, які заважають людям отримати доступ до можливостей і реалізувати свій потенціал. Вони можуть проявлятися у фізичного середовища, інформації, комунікацій, цифрових технологій та всіх аспектів повсякденного життя.

Доступність

- Забезпечення рівного доступу всім групам населення до фізичного оточення, транспорту, інформації та зв'язку, інформаційно-комунікаційних технологій і систем, а також до інших об'єктів та послуг, як у міських, так і в сільських районах.

Доступність для МГН будівель та споруд

- Будівлі і споруди, у яких реалізований комплекс архітектурно-планувальних, інженерно-технічних, ергономічних, конструкційних і організаційних заходів, що відповідають нормативним вимогам щодо забезпечення доступності і безпеки МГН.

Інклюзивність будівель і споруд

- Комплекс архітектурно-планувальних, інженерно-технічних, ергономічних, конструкційних і організаційних заходів для забезпечення доступності будівель і споруд, у яких кожна особа, незалежно від віку, статі, інвалідності, функціональних порушень, рівня комунікативних можливостей або обставин, може відчувати себе безпечно і комфортно без сторонньої допомоги і в міру своїх можливостей.

Розумне пристосування

- Індивідуальне архітектурно-планувальне рішення, що забезпечує МГН мінімальний стандарт доступності в умовах реконструкції, реставрації, капітального ремонту та технічного переоснащення існуючих житлових будинків та громадських будівель і споруд. Розумним пристосуванням можуть бути допоміжні технічні засоби та механізми (пандуси, підйомні пристрої, механізми, переносні апарелі). Розумне пристосування не повинно погіршувати умови безпеки в будівлях і спорудах.
- «Кнопка дзвінка виклику» співробітника об'єкта обслуговування не може бути елементом доступності, а також «розумним пристосуванням» його до потреб МГН.

1.2. Охорона культурної спадщини: терміни та визначення понять

Об'єкт культурної спадщини

- Це визначне місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними рухомі предмети, а також території чи водні об'єкти (об'єкти підводної культурної та археологічної спадщини), інші

природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність.

Нерухомий об'єкт культурної спадщини

- Це об'єкт культурної спадщини, який не може бути перенесений на інше місце без втрати його цінності з історичного, архітектурного, наукового чи художнього погляду. До нерухомих об'єктів належать споруди, комплекси (ансамблі) та визначні місця різних видів:
  - археологічні,
  - історичні,
  - монументального мистецтва,
  - архітектури та містобудування,
  - садово-паркового мистецтва,
  - ландшафтні тощо.

Рухомі предмети, пов'язані з нерухомими об'єктами культурної спадщини

- Це елементи об'єкта культурної спадщини, що можуть бути відокремлені від нього, але складають з ним єдину цілісність. Їх відокремлення призведе до втрати археологічної, історичної, архітектурної, мистецької чи культурної цінності об'єкта.

Охорона культурної спадщини

- Це система правових, організаційних, фінансових, матеріально-технічних, містобудівних, інформаційних та інших заходів, спрямованих на виявлення, вивчення, облік, захист, збереження, консервацію, реставрацію, пристосування та відповідне використання об'єктів культурної спадщини. Закон України «Про охорону культурної спадщини» вимагає дбайливого збереження усіх складових об'єктів, їх матеріальної автентичності, просторової композиції, а також елементів обладнання, упорядження, оздоби тощо.

Предмет охорони об'єкта культурної спадщини

- Це характерна властивість об'єкта, що становить історико-культурну цінність, на підставі якої об'єкт визнається пам'яткою.

Державний реєстр нерухомих пам'яток України

- Це перелік об'єктів культурної спадщини, які держава офіційно бере під охорону. Після внесення до реєстру об'єкти культурної спадщини набувають статусу пам'яток. В реєстрі пам'ятки поділяються на дві охоронні категорії: національного значення та місцевого значення.

Щойно виявлений об'єкт культурної спадщини

- Це об'єкт культурної спадщини, який нещодавно ідентифіковано та занесено до Переліку об'єктів культурної спадщини.

Пристосування

- Це сукупність науково-дослідних, проєктних, вишукувальних і виробничих робіт щодо створення умов для сучасного використання об'єкта культурної спадщини без зміни притаманних йому властивостей, які є предметом охорони об'єкта культурної спадщини, в тому числі реставрація елементів, які становлять історико-культурну цінність.

Автентичність

- Властивість об'єкта культурної спадщини, що характеризується збереженістю його первісної матеріально-технічної структури, форми та вигляду, ролі у навколишньому середовищі, що дозволяють розглядати його як історичне свідчення попередньої діяльності людини та твір мистецтва.

Доступність об'єктів культурної спадщини

1.3. Визначення проблематики виконання вимог ДБН на об'єктах культурної спадщини

- Забезпечення доступності пам'яток культурної спадщини є складним завданням, оскільки потребує балансу між виконанням чинних будівельних норм та вимог щодо дбайливого збереження історичних об'єктів. Відповідно до Закону України «Про охорону культурної спадщини» не допускається внесення змін, що призводять до втрати предмета охорони пам'ятки. Предмет охорони визначається індивідуально для кожного об'єкта в обліковій документації та може включати окремі архітектурні елементи, конструкції, матеріали, декоративне оздоблення або просторово-планувальну структуру.
- Впровадження доступності ускладнюється особливостями архітектурних рішень історичних споруд та їхнім охоронним статусом, через що потребує індивідуального підходу до кожного об'єкта.

ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення»

Закон України «Про охорону культурної спадщини»

Типові бар'єри історичних споруд

- Високі ґанки вхідних груп;
- Вузькі сходи, дверні прорізи та коридори;
- Складне розташування на рельєфі та обмеження простору для пандусів;
- Неможливість встановлення ліфтів без втручання в несучі конструкції;
- Обмеження, пов'язані з технічним станом об'єкта.

Обмеження через предмет охорони

- Необхідність збереження історичних фасадів;
- Заборона втручання в цінні елементи декоративного оздоблення;
- Збереження історичного планування та просторової композиції;
- Мінімальне втручання в автентичні конструкції та матеріали;
- Обмеження на зміну призначення без дозволу органів охорони спадщини.

Для розробки індивідуального рішення необхідно провести попередні роботи з вивчення основних вимог та оцінки стану будівлі у сферах охорони спадщини та вимог щодо доступності. На основі цього аналізу розробляється науково-проектна документація, визначена ДБН А.2.2-14-2016 «Склад та зміст науково-проектної документації на реставрацію пам'яток архітектури та містобудування». Рішення мають враховувати комфорт користувачів, особливості будівлі та можливість поетапної реалізації заходів. За умови ретельного планування можливо створити безбар'єрне середовище без шкоди для історико-культурної цінності об'єкта.

1.4. Принципи пристосування об'єктів культурної спадщини

Збереження автентичності

- Ремонтні роботи передбачаються за принципом найменшого необхідного втручання для збереження оригінальних матеріалів, конструкцій та історичних характеристик об'єкта. Збереження пам'ятки передбачає також збереження її безпосереднього оточення.

Нові елементи

- Усі доповнення мають застосовуватися з ознаками, що дозволяють їх ідентифікувати як реставраційні доповнення, щоб не призвести до фальсифікації архітектурної або історичної цінності. Застосовані матеріали і технології повинні бути реверсивними, тобто підлягати видаленню без пошкодження матеріальної структуру пам'ятки.

1.5. Принципи забезпечення доступності

ДОСТУПНІСТЬ ДЛЯ МГН ПОВИННА ЗАБЕЗПЕЧУВАТИСЯ:

- **фізичною можливістю і зручністю** при потраплянні на об’єкт та пересуванні в ньому, прилеглою територією, отриманням послуг;
- **фізичною безпекою** при потраплянні та пересуванні об’єктом, прилеглою територією, отриманням послуг;
- **можливістю вільного отримання інформації** про об’єкт та послуги, що надаються;
- **можливістю вільної навігації** (орієнтування) по об’єкту та прилеглою територією.

ОЦІНКА СТАНУ ДОСТУПНОСТІ БУДІВЛІ ДЛЯ МГН

- Основною метою проведення обстеження та оцінки стану доступності будівлі є виявлення та фіксація існуючих бар'єрів: фізичних, інформаційних та у послугах, що надаються.
- На основі висновків та рекомендацій необхідно планувати заходи щодо усунення бар'єрів та забезпечення доступності для МГН відповідно до вимог ДБН В.2.2-40. Усі рішення мають враховувати сценарії користування будівлею та її функціональне призначення.
- Пропоновані зміни можуть включати короткострокові та довгострокові рішення та охоплювати капітальні втручання (конструктивні зміни) і оперативні заходи (зміни в організації використання простору) в межах положень Закону України «Про охорону культурної спадщини».

Типові бар'єри історичних споруд

- виявлення та фіксація бар'єрів;
- врахування потреб різних категорій користувачів;
- аналіз доступності за маршрутом відвідувача;
- врахування функціонального призначення будівлі;
- надання висновків та рекомендацій щодо подальшого усунення бар'єрів.

МАРШРУТ КОРИСТУВАЧІВ

- При плануванні заходів щодо забезпечення доступності важливо враховувати шлях користувача від прибуття на територію до використання всіх необхідних приміщень і отримання послуг.
- Забезпечення доступності має задовольняти потреби усіх категорій користувачів, включаючи співробітників, відвідувачів, одержувачів послуг, мешканців будівлі тощо.

Місця прибуття та шляхи руху до об'єкта

Вхідні групи

Горизонтальні та вертикальні комунікації

Місця цільового відвідування та обслуговування

Санітарно-гігієнічні приміщення

Евакуаційні маршрути та безпека руху

Інформаційна доступність та навігація

ПРИЗНАЧЕННЯ БУДІВЛІ

- Будівлі класифікуються за їх функціональним призначенням. Об'єкти культурної спадщини можуть мати різне функціональне використання, зокрема:

адміністративні будівлі (міські ради, центри надання послуг)

громадські та культурні установи (бібліотеки, музеї, культурні центри)

медичні заклади (лікарні, реабілітаційні центри)

освітні установи (школи, університети)

торговельні та сервісні приміщення (магазини, ресторани, готелі)

транспортні об'єкти (залізничні та автобусні вокзали)

житлові будинки

Кожен тип будівлі відрізняється за функціональними особливостями, тривалістю перебування відвідувачів, специфікою надання послуг та вимогами до облаштування простору.

1.6. Шляхи усунення бар'єрів

Просторові рішення

- Капітальні втручання
- Розумне пристосування
- Тимчасові рішення

Інформаційна доступність

- Інформації у доступних форматах
- Система навігації

Організаційні рішення

- Управлінські заходи
- Альтернативні варіанти

Просторові рішення: капітальні

Капітальні рішення передбачають пряме втручання у фізичну структуру будівлі шляхом:

- **усунення бар'єра** (демонтаж конструкції).
  Важливо: такі рішення можливі виключно щодо неавтентичних елементів та частин будівлі.
- **уникнення бар'єра** (створення альтернативних доступних маршрутів).

Обидва шляхи потребують виконання будівельних та ремонтних робіт.

- Облаштування пандуса
- Встановлення ліфтів
- Розширення дверних прорізів

Просторові рішення: розумне пристосування

Розумне пристосування забезпечує мінімальний стандарт доступності для маломобільних груп населення без шкоди для історико-культурної цінності об'єкта та застосовується у ситуаціях, коли інші рішення неможливі через архітектурні, технічні, економічні чи правові обмеження.

- Встановлення підйомника
- Мобільні підйомні платформи

Рішення щодо доступності інформації

Забезпечення орієнтування в просторі, використання обладнання та отримання послуг через навігаційні системи та інформаційні матеріали в зрозумілих і зручних форматах.

- Система навігації та отримання інформації у візуальному і тактильному форматах
- Використання простої мови для текстів
- Аудіодискрипція

Організаційні рішення

Включають управлінські заходи, які не вимагають зміни будівлі та застосовуються, як доповнення до просторових втручань або коли забезпечення повного фізичного доступу неможливе через архітектурні чи правові обмеження.

- Перенесення послуг на доступні поверхи
- Надання послуг альтернативним шляхом

1.7. Алгоритм дій

I. Вивчення основних вимог та оцінка стану будівлі

Перевірка охоронного статусу	Проведення оцінки стану доступності будівлі
• Визначення предмету охорони пам'ятки	• Визначення існуючих бар'єрів • Врахування сценаріїв користування та призначення будівлі
• Закон України «Про охорону культурної спадщини» • ДБН А.2.2-14-2016 «Склад та зміст науково-проектної документації на реставрацію пам'яток архітектури та містобудування» • ДСТУ-Н Б В.3.2-4:2016 «Настанова щодо виконання ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятках архітектури та містобудування»	• ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення» • ДСТУ Б ISO 21542:2013 «Будинки і споруди доступність і зручність використання побудованого життєвого середовища».

II. Основні шляхи усунення бар'єрів та проєктні рішення

Просторові рішення: підготовка проєктної документації

- Проєкти пристосування пам'яток архітектури виконуються на основі ескізного проекту реставрації відповідно до ДБН А.2.2-14-2016 «Склад та зміст науково-проектної документації на реставрацію пам'яток архітектури та містобудування». Пристосування пам'яток архітектури не повинно суперечити умовам розкриття та експонування їх архітектурно-художніх, конструктивних та мистецьких якостей, а також негативно впливати на стан їх збереженості.
- Проєкти підлягають обов'язковому погодженню та затвердженню в порядку, визначеному державними будівельними і реставраційними нормами.

Виняток:

відповідно до постанови КМУ від 13 серпня 2025 р. № 967, влаштування засобів безперешкодного доступу для маломобільних груп населення до пам'яток культурної спадщини або щойно виявлених об'єктів може виконуватися без отримання дозвільних документів за умови, що роботи:

- не передбачають втручання в огороджувальні та несучі конструкції, інженерні системи загального користування;
- не впливають на предмет охорони пам'ятки;
- здійснюються відповідно до затвердженої науково-проектної документації (робочий проєкт) склад та зміст якої встановлюється згідно з державними будівельними нормами ДБН А.2.2-14-2016

Розділ II Просторові рішення: капітальні

2.1. Прилегла територія

Типові бар'єри:

Вузькі доріжки в місцях історичної забудови.	Покриття доріжок з бруківки або пошкоджене покриття.	Відсутність паркомісць для транспортних засобів людей з інвалідністю.

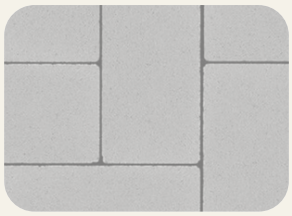
Пішохідні доріжки

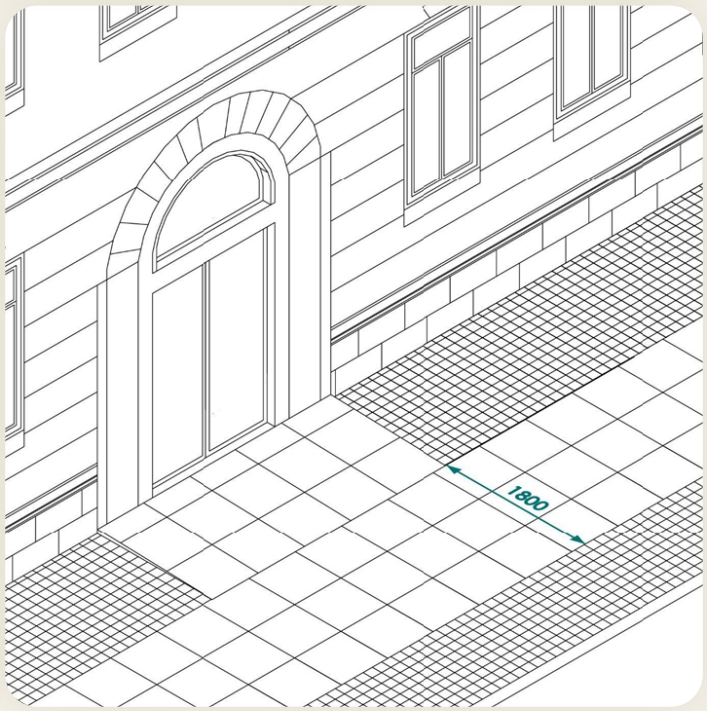
- Мають сполучати місця входу на територію (пішохідні підходи, паркувальні місця, зупинки громадського транспорту) з вхідними групами та основними локаціями об'єкта.
- Ширина доріжок має бути 1,8 м. Допускається звуження до 1,2 м, при реконструкції - 0,9 м за умови влаштування роз'їзних кишень.
- Мають бути вільними від будь-яких перешкод (колон, дорожніх огорож, стовпчиків тощо) та бути відокремленими від проїздів автотранспорту та велосипедних доріжок.
- Поздовжній похил не повинен перевищувати 1:20 (5%), поперечний - 1-2%.
- На ділянках, де похил перевищує 1:20, необхідно влаштовувати пологі обхідні шляхи, або відкриті сходи та пандуси.

Вибір покриття

- Покриття має бути твердим, рівним та не ковзким, ширина швів між елементами до 0,005 м.
- Рекомендовано обирати рішення, що забезпечують збереження архітектурного вигляду історичного середовища. На ділянках з бруківкою доцільно інтегрувати доріжки з гладкої плитки без фаски.

Паркувальні місця

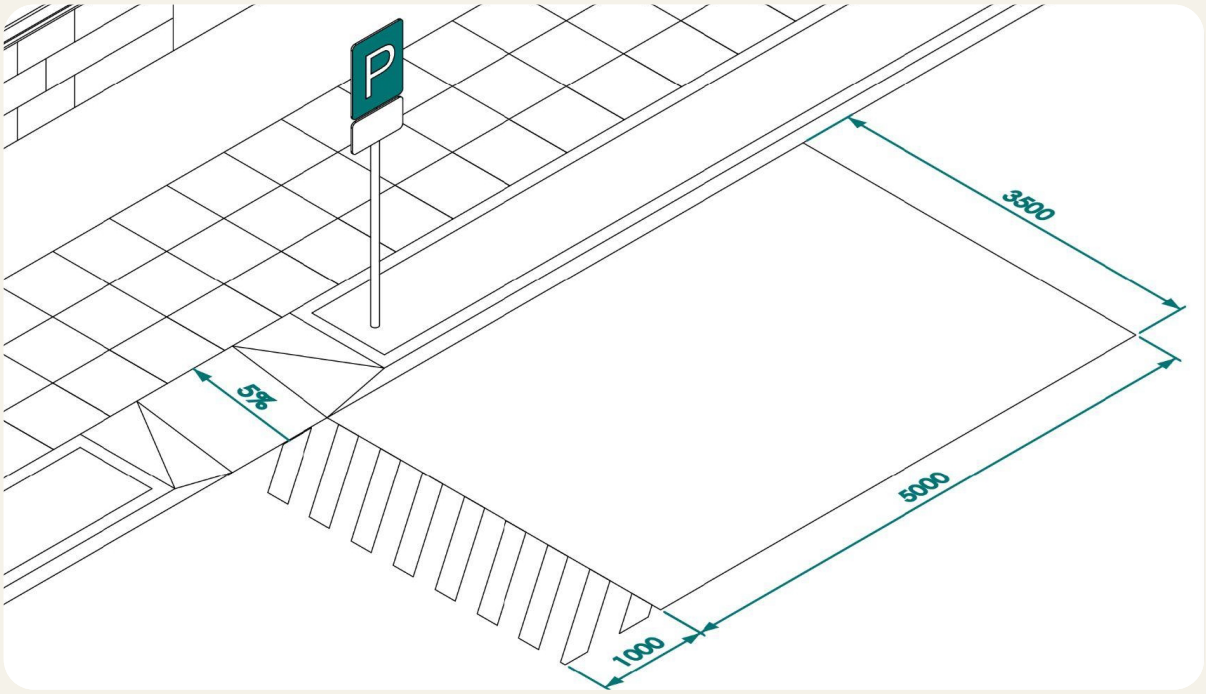
- Має бути не менше 10% місць (але не менше одного) для транспортних засобів людей з інвалідністю.
- Розміщуються не далі ніж 50 м від доступного входу.
- Ширина зони для паркування не менше ніж 3,5 м.
- Місця позначаються дорожніми знаками та горизонтальною розміткою з піктограмами міжнародного символу доступності.
- Слід забезпечити пониження бордюрного каменю від доступної парковки до тротуару.

Система навігації

- Система засобів орієнтування (тактильні та візуальні елементи доступності) передбачається на всіх шляхах руху до будівель і споруд.
- Там, де можливо, система тактильної навігації організовується шляхом стандартних рішень: тактильний контраст матеріалів, різниця фактури покриття тощо.

Місця для відпочинку

- Вздовж основних пішохідних шляхів руху рекомендовано влаштовувати майданчики з лавами для відпочинку

2.2. Доступ до будівлі

Типові бар'єри:

Високі ганки зі сходами, неможливість перебудови через охоронний статус.	Вузькі дверні отвори та важкі двері, що вимагають значних зусиль для відчинення; високі пороги	Сходи на шляхах руху від вхідної групи до приміщень першого поверху

Доступна вхідна група

- Рекомендовано, щоб головний вхід до будівлі був доступним для всіх користувачів.

Альтернативна доступна вхідна група

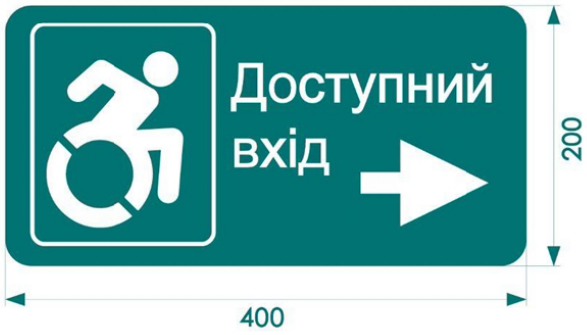
- За неможливості облаштування доступного головного входу через архітектурні, технологічні чи правові обмеження необхідно передбачити альтернативний вхід, доступний для всіх маломобільних груп населення.

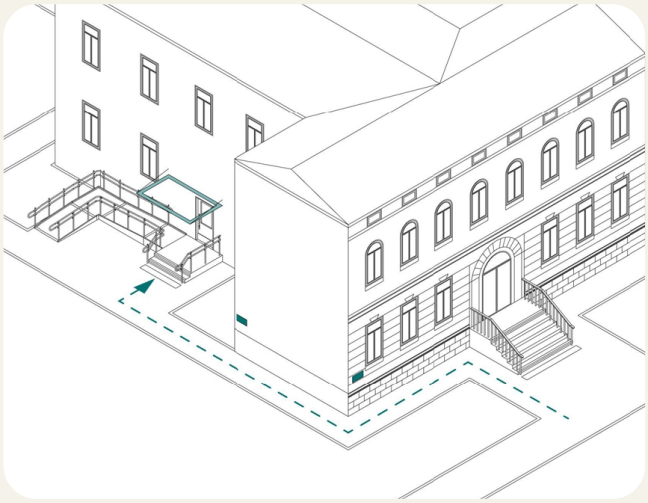
При цьому важливо:

- Забезпечити доступні маршрути від місць прибуття (паркінг, зупинки транспорту) до альтернативного входу;
- Передбачити чітку систему навігації, що вказує на розташування доступного входу;
- Врахувати маршрути пересування всередині будівлі від доступного входу до основних приміщень та місць отримання послуг.

Варіанти альтернативного входу:

- Вхід до будівлі з внутрішнього двору;
- Вхід через підвальне приміщення, за умови наявності ліфта всередині будівлі;
- При облаштуванні зовнішнього ліфта створення повноцінної вхідної групи на доступному рівні;
- Нова добудова при капітальній реконструкції.

Типові бар'єри:

Надмірна висота, нерівномірність та деформації конструкції сходинок, неможливість перебудови через охоронний статус.	Зношене або ковзке покриття.	Відсутність поручнів, які відповідають нормативним вимогам.

Сходи

- Рекомендовано облаштовувати сходи доступного входу рівними, однаковими за висотою, суцільними, з підсходинками та нековзкою шорсткою поверхнею.
- У разі неможливості переоблаштування сходів рекомендовано забезпечити контрастне маркування першої та останньої сходинки. Контрастне маркування рекомендовано

реалізовувати за принципом «світлий/темний» між маркуванням та суміжним покриттям. За наявності ковзкого покриття рекомендовано передбачити протиковзкі планки, які облаштовуються в рівень з покриття, щоб уникнути ризику перечеплення.

Попереджувальні тактильні смуги

- Засіб сигналізації для людей з порушенням зору та інших користувачів, попереджають про різні види небезпеки або перешкод. Попереджувальні тактильні смуги встановлюють паралельно до бар'єру та під кутом 90° перед початком сходів.
- Щоб зберегти візуальну цілісність прилеглої території та забезпечити доступність об'єкту, варто застосовувати спеціальну тактильну бруківку, металеві тактильні індикатори у формі зрізаного конуса або інші рельєфні покриття.
- Металеві тактильні індикатори мають бути стійкими до ковзання, а їх конструкція та розташування повинні ретельно відповідати чинним рекомендаціям щодо профілю, висоти, відстані розташування.

2.3. Сходи зовнішні та внутрішні

Поручні

- Важливий елемент, що забезпечує напрямок руху та виконує функцію рівноваги і підтримки під час пересування сходами.
- Рекомендовано облаштувати поручні з обох боків сходів на висоті 0,7 м і 0,9 м, а також у місцях, де перебувають діти дошкільного та молодшого шкільного віку — додатково на висоті 0,5 м.
- Завершальні частини поручнів повинні мати горизонтальне продовження довжиною не менше 0,3 м із заокругленням на кінцях — як у верхній, так і в нижній частині сходів.

Конструкція поручнів

- Нові поручні слід встановлювати без зміни оригінальних архітектурних елементів.
- Варто уникати свердління або вбудовування кріплень у історичний матеріал. Доцільно використовувати опорні стійки, які кріпляться до підлоги або сходинки.
- Для тимчасових рішень можна застосовувати самонесучі або мобільні конструкції поручнів, що не потребують втручання у несучі елементи.

Матеріал поручнів

- Має контрастно відрізнятися за кольором від поверхні сходів та інших прилеглих елементів, щоб полегшити їх візуальне сприйняття.
- Поверхня поручнів має бути матовою, гладкою та забезпечувати достатній опір ковзанню рук для безпечного користування.

- Матеріал і колір поручнів слід узгоджувати з історичним контекстом (наприклад, латунь, бронза, дерево або пофарбований метал, що пасує до загального вигляду).
- Поручні мають бути візуально стриманими, не перевантажувати історичний інтер'єр і не імітувати автентичні елементи.
- За можливості бажано використовувати тонкі металеві конструкції, щоб не перекривати історичні деталі.

2.4. Пандус зовнішній та внутрішній

Типові бар'єри:

Відсутній простір перед вхідною групою — вузькі тротуари не забезпечують достатнього простору для розміщення пандуса із нормативним ухилом (не більше ніж 8%).	Великий перепад висот між вхідною групою та рівнем землі, що потребує надто довгої конструкції пандуса або проміжних майданчиків, які часто неможливо інтегрувати у наявне середовище.	Неможливість втручання у фасад чи фундамент, що унеможливлює монтаж стаціонарного пандуса.	Недостатній простір для маневрування перед і після пандуса.

Похил пандусів

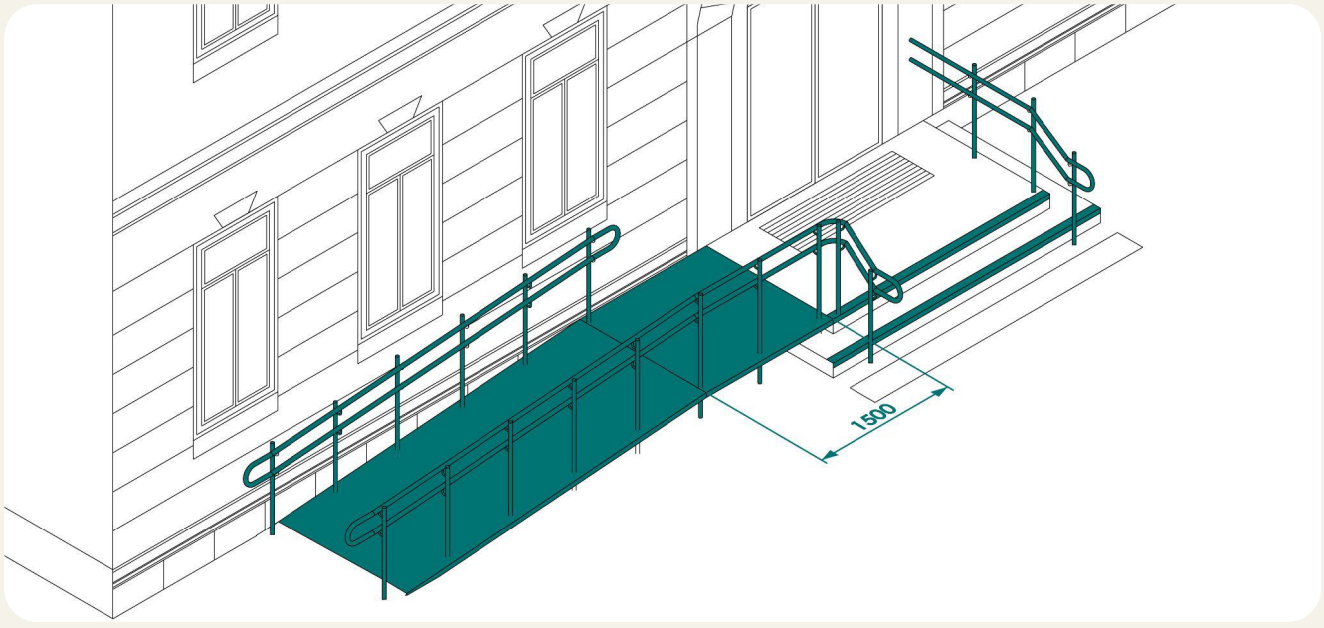
- Визначається відповідно до висоти підйому і не повинен перевищувати 8 % (1:12).
- Для розрахунку максимального похилу та довжини пандуса слід керуватися ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд», додатком Д.

Висота підйому

- Якщо кількість сходинок, які дублює пандус, перевищує три-п'ять, необхідно передбачати горизонтальні майданчики між маршами пандуса.
- Глибина кожного горизонтального майданчика має бути не менше ніж 1,5 м.
- Враховуючи це, під час розроблення або адаптації наявних пандусів в пам'ятках культурної спадщини важливо заздалегідь оцінювати можливість розміщення проміжних майданчиків без порушення історичної структури чи пішохідних шляхів.

Ширина пандуса

- Має бути не менше ніж 1,2 м у просвіті. Для існуючих будівель під час капітального ремонту, реконструкції чи реставрації допускається зменшення ширини до 1,0 м, а у виняткових випадках — до 0,9 м.
- По краях пандуса рекомендовано передбачити бортики висотою не менше 0,05 м.

Поручні

- Важливий елемент пандуса, що забезпечує напрямок руху та виконує функцію рівноваги і підтримки під час пересування.
- Рекомендовано облаштувати поручні з обох боків пандуса на висоті 0,7 м і 0,9 м, а також у місцях, де перебувають діти дошкільного та молодшого шкільного віку — додатково на висоті 0,5 м.
- Завершальні частини поручнів повинні мати горизонтальне продовження довжиною не менше 0,3 м із заокругленням на кінцях — як у верхній, так і в нижній частині пандуса.

Матеріал поручнів

- Має контрастно відрізнятися за кольором від поверхні сходів та інших прилеглих елементів, щоб полегшити їх візуальне сприйняття.
- Поверхня поручнів має бути матовою, гладкою та забезпечувати достатній опір ковзанню рук для безпечного користування.

- Матеріал і колір поручнів слід узгоджувати з історичним контекстом (наприклад, латунь, бронза, дерево або пофарбований метал, що пасує до загального вигляду).
- Поручні мають бути візуально стриманими, не перевантажувати історичний інтер'єр і не імітувати автентичні елементи.
- За можливості бажано використовувати тонкі металеві конструкції, щоб не перекривати історичні деталі.

Матеріали та зовнішній вигляд (зовнішній пандус)

- Конструкції рекомендовано узгоджувати з департаментом охорони культурної спадщини, враховуючи баланс між вимогами безбар'єрності та збереженням історичного вигляду будівлі.
- Рекомендовано використовувати легкі, візуально нейтральні матеріали, які не суперечать історичному контексту: метал, дерево.
- Конструкція повинна гармонійно інтегруватися у фасад, не перекриваючи декоративні елементи.
- Поверхня пандуса має бути шорсткою, неслизькою та контрастною до прилеглого покриття.

- У разі неможливості встановлення стаціонарного пандуса слід розглядати альтернативні рішення — мобільні пандуси, вертикальні або похилі підіймальні платформи.

Типові бар'єри:

Вузькі коридори та проходи, які не дозволяють розмістити пандус із нормативним ухилом (до 8%).	Малі приміщення при входах або перепади рівнів між залами, які неможливо перекрити пандусом без блокування основного маршруту руху.	Високі пороги історичних дверей, які унеможливлюють плавний перехід.

Внутрішній пандус

- Рекомендовано розміщувати таким чином, щоб уникати втручання в оригінальні конструкції: автентичні сходи, історичні підлоги, декоративні елементи.
- За можливості рекомендовано використовувати легкі конструкції, які можна монтувати та демонтувати без пошкоджень історичної поверхні.
- У місцях із незначними перепадами рівнів можна застосовувати короткі стаціонарні пандуси, якщо це не суперечить вимогам безпеки.
- У разі перепаду висот більше ніж 0,2 м необхідно встановлювати огорожу з поручнями.
- Ширина пандуса у просвіті має бути не менше ніж 0,9 м.
- Для розрахунку максимального похилу та довжини пандуса слід керуватися ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд», додатком Д.

Матеріали та зовнішній вигляд (внутрішній пандус)

- Конструкції повинні бути візуально стриманими, виконаними, щоб не домінувати над історичним оздобленням.
- Конструкція повинна гармонійно інтегруватися в інтер'єр приміщення, не перекриваючи декоративні елементи.
- Поверхня пандуса має бути шорсткою, неслизькою та контрастною до прилеглого покриття.
- Дизайн внутрішнього пандуса рекомендовано узгоджувати з архітектором-реставратором.

2.5. Вхідна група

Типові бар'єри:

Вузькі майданчики перед дверима, які не забезпечують простір для маневру (1,5x1,5 м).	Короткі і вузькі тамбури, які перешкоджають комфортному проходу та маневруванню.	Неможливість облаштування навісу.
Наявність вузьких декоративних простінків, які не дозволяють розширити тамбур	Обмежений простір для додаткових елементів (пандусів, поручнів, навісів).	

Облаштування входу в рівень з покриттям

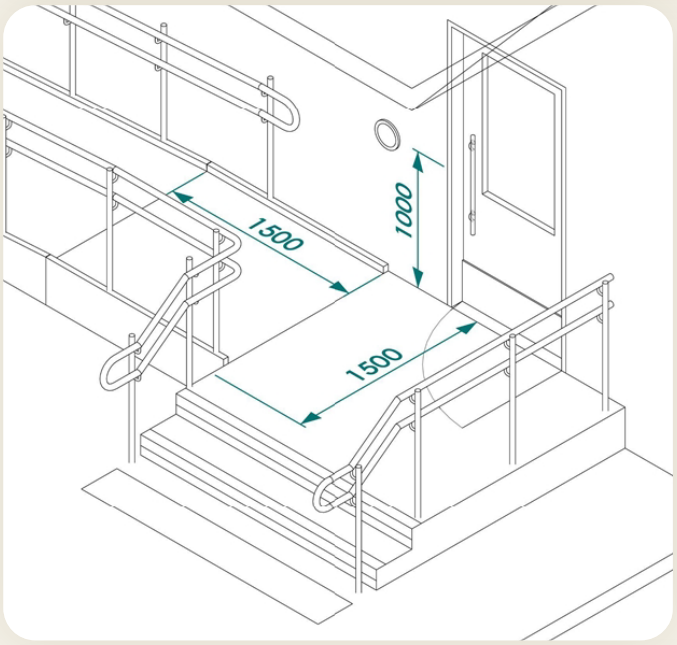
- За наявності порогу чи ґанку з однією сходинкою рекомендовано облаштовувати пологий заїзд.
- Поздовжній ухил має бути не більше 5%, в умовах обмеженого простору допускається не більше 8%.
- Навколо входу забезпечується вільний простір 2,1×2,5 м для маневрування на кріслі колісному та комфортного відчинення дверей.

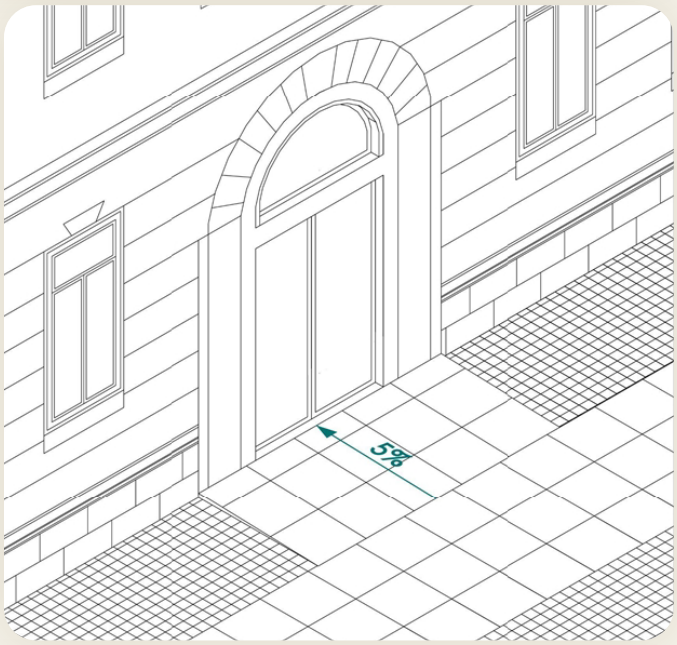
Ґанок

- Зі сторони відчинення дверей важливо забезпечити простір для маневрування для людини на кріслі колісному – 1,5x1,5 м.
- За можливості облаштування конструкції пандуса можна збільшити ширину ґанку за рахунок облаштування горизонтального майданчика з додатковим простором для розвороту крісла колісного – 1,5x1,5 м.
- Нові конструкції мають встановлюватися поверх існуючих або на окремі опори, без свердління історичного каменю, плит, балюстрад та фасаду.

За неможливості розширення зони ґанку рекомендовано:

- облаштувати альтернативний доступний вхід, передбачивши навігаційні покажчики;
- застосовувати мобільні пандуси, забезпечивши супровід персоналу.

Навіс

- Рекомендовано, за можливості, облаштовувати,таким чином щоб покривати всю зону ґанку.
- Конструкція повинна мінімізувати вплив на історичний матеріал: не допускається свердління каменю, ліпнини, порталу, історичних колон або дерев'яних елементів.
- Навіс не повинен перекривати важливі архітектурні деталі (арки, різьблення, карнизи, балконні консолі).
- Рекомендований варіант — навіс, що спирається на власний каркас, а не на фасад: окремі металеві стійки з легким перекриттям.
- Прозорі матеріали (скло, полікарбонат) дають змогу уникнути "перекриття" фасаду та зберігають візуальне сприйняття будівлі.
- Форма навісу не повинна повторювати історичних елементів, щоб уникнути псевдоісторичного стилю.

Інформація

- Важливою є наявність таблички з назвою закладу та графіком роботи. Вся інформація має бути розміщена поруч з вхідними дверима, з боку ручки відносно вулиці на висоті 1,2-1,4 м.

Тамбур

- Якщо тамбур вузький, рекомендовано за можливості передбачити розширення з внутрішньої сторони за рахунок сучасних перегородок.
- За неможливості конструктивного розширення рекомендовано автоматизувати одну із дверей, щоб користувачеві не доводилося одночасно керувати двома.
- Двері тамбура варто налаштувати так, щоб вони відкривалися в один бік, не блокуючи можливість маневру.
- У тамбурах із послідовними дверима можливо застосувати системи синхронізації, що дозволяють відчиняти одну стулку після закриття іншої.

Важливо

забезпечити єдиний безперервний маршрут руху, навіть якщо пандус, двері чи тамбур адаптовані частково.

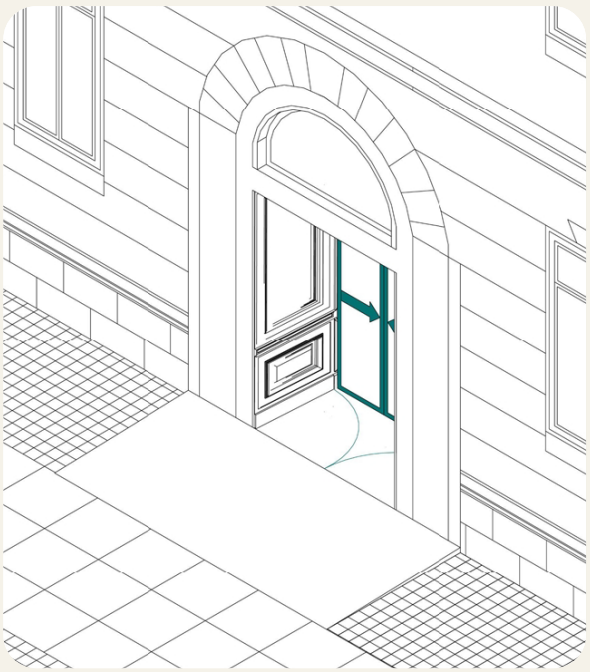
2.6. Двері

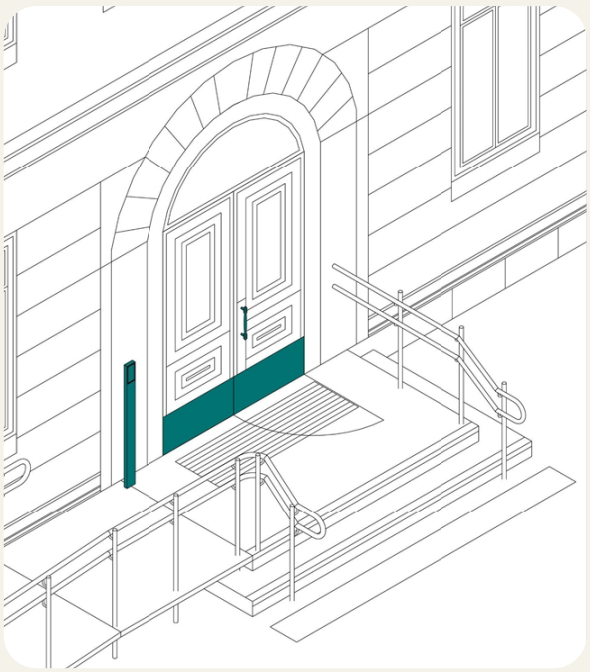
Типові бар'єри:

Масивні та важкі двері, які мають охоронний статус. Вузькі дверні прорізи, які не відповідають доступній ширині (0,9 м).	Історичні дверні коробки, до яких не можна додати доводчики або механізми автоматичного відкривання.	Декоративні дверні ручки, які розташовані зависоко або занизько та є незручними у використанні для людей, які мають порушення дрібної моторики.	Високі пороги (часто кам'яні або дерев'яні), які неможливо прибрати або зрізати без порушення автентичності.

Двері

- Ширина не менше 0,9 м, при реконструкції не менше 0,8 м, без порогів.
- Важливо забезпечити відчинення дверей таким чином, щоб шлях із пандуса чи підіймальної платформи залишався вільним. Якщо двостулкові двері вузькі, але їхня ширина є некритичною — можна активувати фіксоване полотно та використовувати обидві стулки дверей.
- У разі неможливості зміни історичної коробки дверей можна передбачати автоматичні системи відкривання, які встановлюються без свердління цінних елементів (підвісні, накладні рішення).
- Рекомендовано передбачити дотягувач із регулюванням зусилля, щоб двері не були надто важкими.

Ручка дверей

- Пристрої для відчинення дверей (фурнітура), такі як ручки, замки або засувки мають бути легкими та зручними в користуванні, щоб їхні робочі частини або елементи управління можна було використовувати зімкнутим кулаком і не потрібно було міцно стискати, затискати або викручувати зап'ястя. Слід надавати перевагу легко керованим механізмам і П-подібним ручкам.
- Ручки повинні контрастно відрізнятися за кольором від поверхні дверного полотна, щоб полегшити їх візуальне сприйняття.
- Необхідно зберігати автентичні дверні ручки і, за потреби, реставрувати.

Скляні конструкції

- Скляні двері та поверхні мають бути контрастно промарковані на висоті 1,2-1,8 м, і мати маркування щонайменше 0,01 м завширшки.

Кнопка автоматичного відчинення

- Для автоматичних та напівавтоматичних дверей із примусовим відчиненням кнопку-вимикач необхідно встановлювати на відстані 0,6–1,5 м від дверного прорізу, на висоті 0,8–1,1 м. Діаметр круглого вимикача має становити щонайменше 0,15 м.

Внутрішні пороги

- Висота порогів не повинна перевищувати 0,015 м. За наявності порогів, що перевищують 0,015 м рекомендовано облаштовувати мобільні пандуси.
- Усі пороги рекомендовано виконувати з контрастного до прилеглого покриття матеріалу.
- Колір маркування слід узгоджувати з історичним контекстом.

2.7. Горизонтальні комунікації

Типові бар'єри:

Недостатня ширина коридорів і проходів, яка перешкоджає двосторонньому руху та ускладнює комфортне і безпечне пересування людей які використовують засоби індивідуальної мобільності або пересуваються на кріслі колісному.	Вузькі дверні прорізи, які не відповідають доступній ширині (0,9 м).	Високі пороги, які неможливо прибрати або зрізати без порушення автентичності.	Обмежені можливості освітлення коридорів, що знижує видимість.

Двері

- Ширина не менше 0,9 м, при реконструкції, реставрації та капітальному ремонті - не менше 0,8 м, без порогів.

Внутрішні пороги

- Висота порогів не повинна перевищувати 0,02 м. За наявності порогів, що перевищують 0,02 м рекомендовано облаштовувати мобільні пандуси.
- Усі пороги рекомендовано виконувати з контрастного до прилеглого покриття матеріалу.
- Колір маркування слід узгоджувати з історичним контекстом.

Коридори

- Рекомендована ширина транзитної зони коридору при однобічному русі – 1,5 м.

- Однобічний рух допускає зменшення транзитної зони до 1,2 м завширшки, але важливо передбачити кишені розміром 1,8х1,8 м для маневрування людей у кріслі колісному.
- У місцях, де неможливо фізично розширити коридори чи дверні отвори, слід оптимізувати розміщення меблів та обладнання, усуваючи всі зайві перешкоди. Рекомендовано передбачати місця для розходження, якщо дозволяє конфігурація простору.
- Якщо двері занадто вузькі рекомендовано організувати альтернативні доступні маршрути до основних функціональних зон.
- Підходи до різного обладнання та меблів повинні бути завширшки не менше ніж 0,9 м.
- Вільний простір радіусом 1,5 м для людини на кріслі колісному.

Скляні конструкції

- Поверхні мають бути контрастно промарковані на висоті 1,2-1,8 м, і мати маркування щонайменше 0,01 м завширшки.

Меблі

- Місця для сидіння варто розташовувати залежно від розміру та конфігурації приміщення.
- Рекомендовано обирати різноманітні місця для відпочинку — сидіння з підлокітниками, крісла та подвійні сидіння.
- Краї меблів мають бути заокругленими.

Освітлення

- Рекомендовано передбачити різноманітність світлових сценаріїв. Забезпечувати рівномірне освітлення коридорів і дверних зон, особливо в місцях зміни рівнів та вхідних груп. Можливий варіант — застосування RGB LED-ламп або розумних систем освітлення.

2.8. Засоби отримання інформації

Типові бар'єри:

Відсутність системи навігації.	Складне планування удівлі з непередбачуваними маршрутами.	Відсутність доступної інформації до візиту.

Інформаційні покажчики

- До інформаційних покажчиків належать зовнішні та внутрішні інформаційні таблички, вказівники напрямку руху, мнемосхеми, настінні інформатори, номери поверхів тощо.
- Вказівники напрямку рух Розміщують на стінах на зручній для зорового сприйняття висоті, у зоні видимості відносно один щодо одного. Зміст покажчиків має бути чітким та лаконічним.
- Інформаційні таблички. Містять назву об'єкта чи послуг, призначення кабінету, приміщення. Розміщують на висоті від 1,2 – 1,6 м на відстані 0,3 м біля дверей. Дублювання у тактильному вигляді та шрифтом Брайля обов'язкове.

Загальні вимоги до інформаційних покажчиків:

- Фон матовий без відблисків;
- Достатнє освітлення;
- Контрастне співвідношення кольорів тексту, графічних символів та піктограм до фону (світле на темному або темне на світлому). При використанні темного фону зі світлим шрифтом розмір шрифту збільшується на 25%;
- Використання шрифтів без зарубок, курсиву та декоративних елементів;
- Піктограми зрозумілі, без стилізованих малюнків.

Мнемосхеми

- Тактильні схеми планів будівлі, території або окремих локацій об'єкта з дублюванням візуальної інформації шрифтом Брайля, що розміщуються біля входів або інформаційних стійок на висоті 0,9-1,1 м.
- Можуть бути доповнені 3D моделями будівель та аудіосупроводом для кращого розуміння просторової організації об'єкта культурної спадщини.

Аудіопокажчики Поділяються на:

- звукові маячки-сигналізатори - розташовуються при вхідних групах та вказують напрямок руху;
- голосові інформатори - надають інформацію про об'єкт та послуги). Можуть використовуватися як тифлокоментар (аудіогід) в об'єктах торгівлі чи культури;
- Можуть працювати в постійному режимі або вмикатися людьми з порушенням зору за допомогою спеціальних приладів. Не повинні створювати незручності людям.

2.9. Вертикальні комунікації: ліфт

Типові бар'єри:

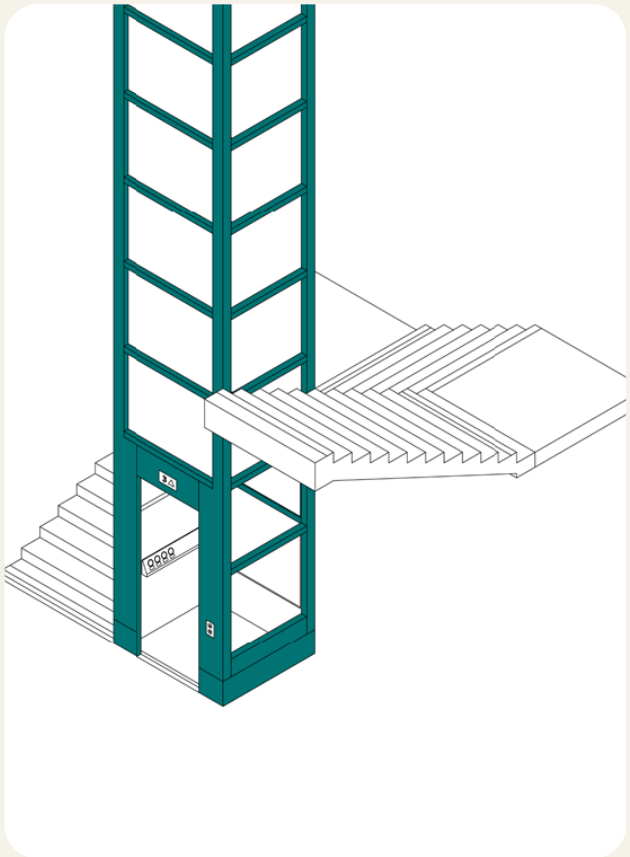
Відсутність ліфтів у багатоповерхових будівлях.	Обмежений простір для встановлення ліфтового обладнання в історичних будівлях.	Виникає необхідність втручання в несучі конструкції будівлі.

Встановлення ліфта

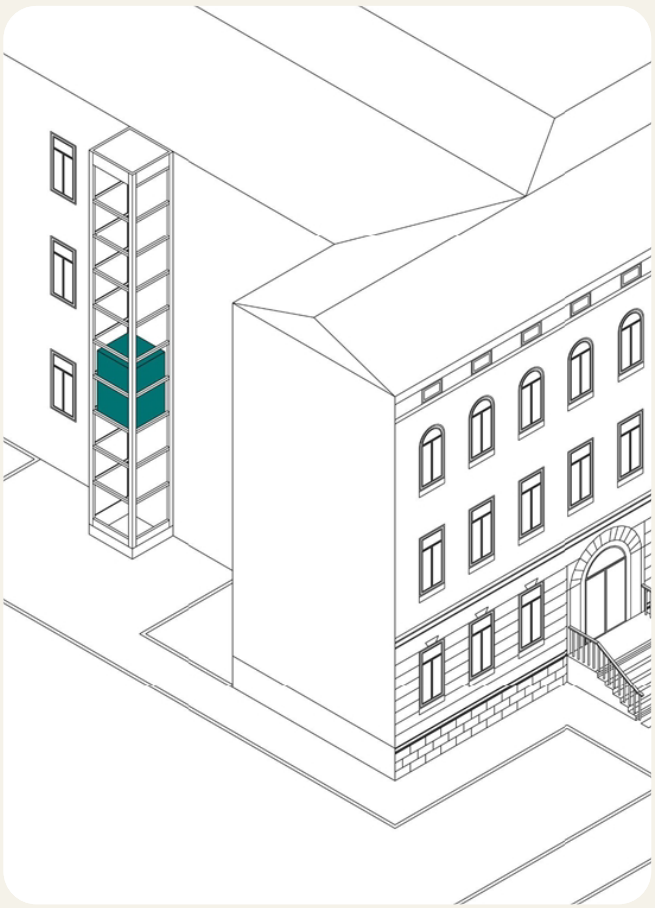
- Внутрішній ліфт за можливості встановлюється у світлових колодязях, технічних приміщеннях тощо. Важливо уникнути пошкодження цінних елементів інтер'єру.
- При обмеженому просторі варто обирати ліфти, що не потребують окремого машинного відділення (гідравлічні ліфти або підіймальні платформи в шахті). Слід врахувати, що такі рішення мають технічні обмеження щодо висоти підйому.

Інформація

- На стіні навпроти виходу з ліфта на стіні повинен бути вказаний номер поверху.
- Зовнішній ліфт розміщується з боку внутрішнього двору або на фасаді, де втручання технічно можливе та не шкодить історичній цінності об'єкта. Ліфт може обслуговувати тільки внутрішні приміщення або забезпечувати доступ з вулиці.

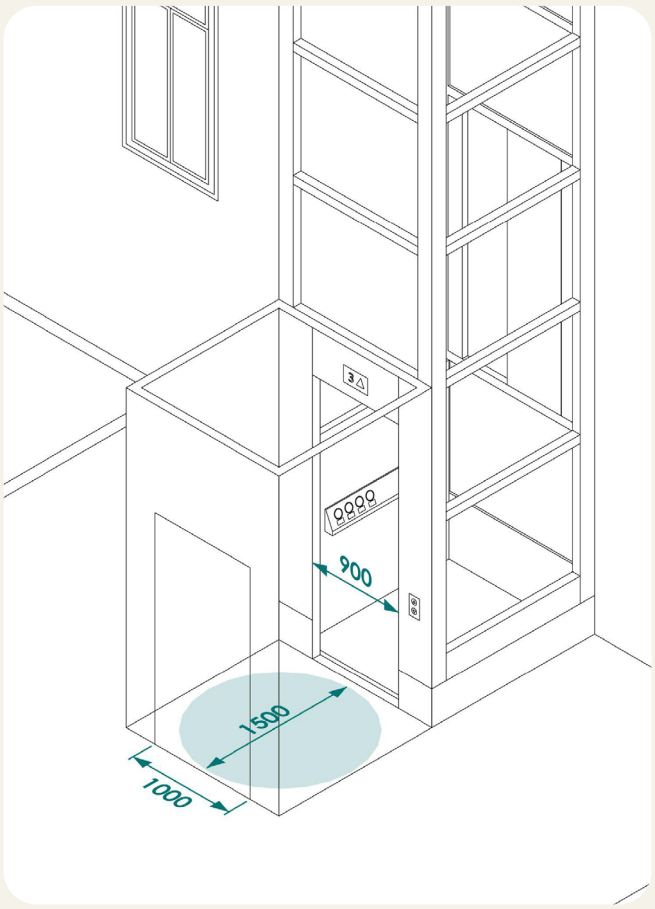

• Вхід з вулиці облаштовується як окрема доступна вхідна група: без порогів, з простором перед входом, захищеним від атмосферних опадів.

Простір навколо ліфта

• Перед входом до ліфта забезпечити вільний простір не менше 1,5 м × 1,5 м.

Ліфтова кабіна

• Рекомендовано обирати ліфт з розмірами кабіни, що забезпечують можливість маневрування на кріслі колісному - вільний простір радіусом 1,5 м.

• Ширина дверного прорізу в просвіті не менше 0,9 м.

• Мінімальний допустимий розмір — 1,1 × 1,4 м, однак такий розмір перешкоджає розвороту крісла колісного та може бути занадто малим для деяких типів крісел колісних. В цьому випадку рекомендовано, щоб ліфт працював як прохідний, з дверима на протилежних сторонах.

Зовнішні пристрої

• Кнопки виклику на висоті 0,85-1,1 м.

• Слід передбачати візуальну та звукову сигналізацію біля дверей

Внутрішні пристрої

• Панель керування на висоті 0,9-1,2 м.

• Кнопки великого розміру, контрастні, з дублюванням інформації в тактильному вигляді та шрифтом Брайля.

• Цифрові позначки збільшеним шрифтом у контрастному співвідношенні кольорів (висота цифри не менше 0,05 м).

• Кнопка виклику допомоги та зворотного зв'язку має розташовуватися на висоті 0,9–1,2 м та відрізнятися за кольором.

2.10. Зона інформації та реєстрації

Типові бар'єри:

Надмірно висока стійка (вище 1,1 м) — недоступна для користувачів крісла колісного, людей низького зросту та дітей. Відсутній простору для маневру перед стійкою.

Стійка інформації та реєстрації

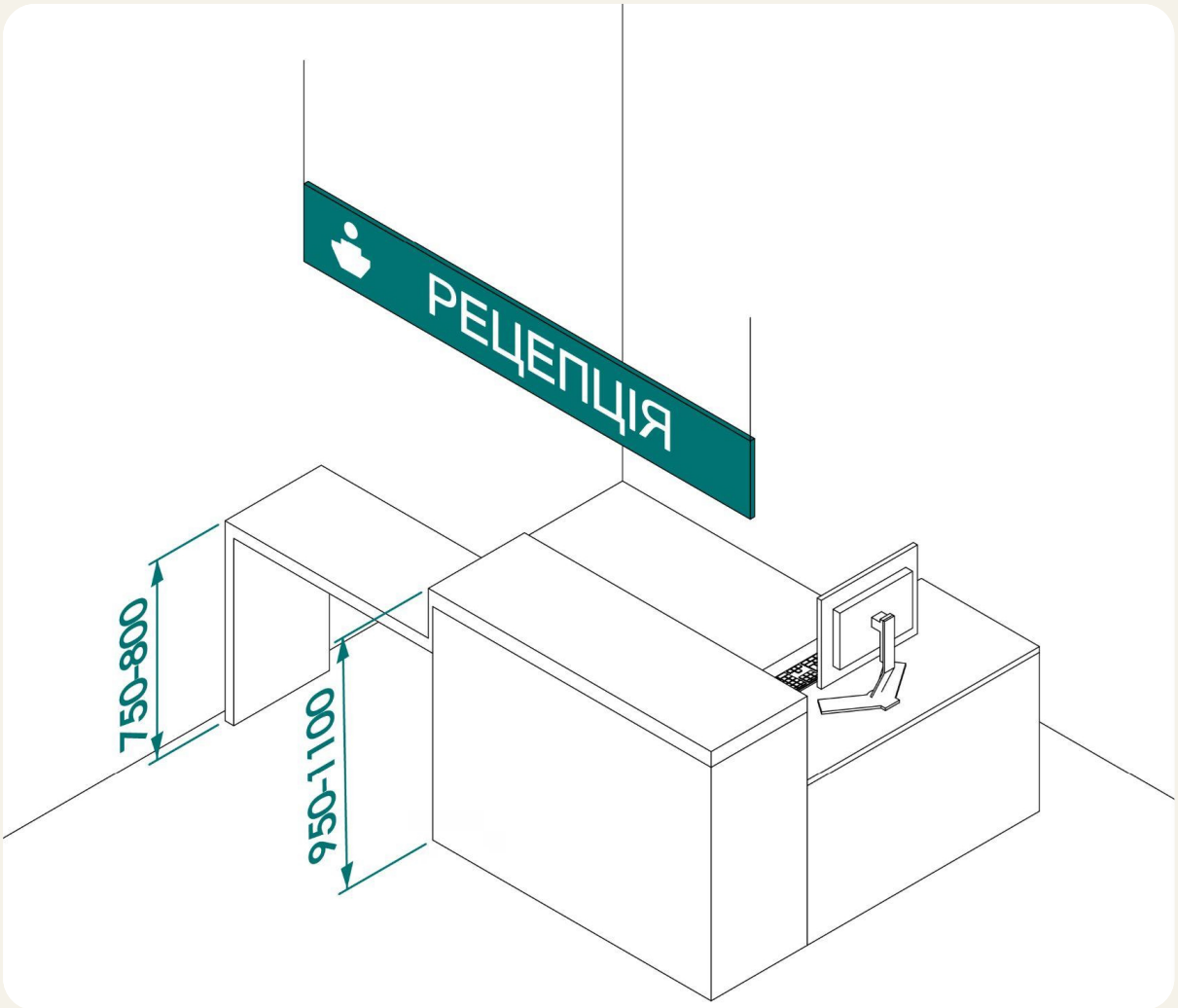
- Місця, де здійснюється комунікація між відвідувачами та персоналом або надання/отримання послуг (рецепція, довідкова служба, реєстратура, бюро перепусток, гардероб, касові вікна, зона харчування, торговельний прилавок тощо), повинні бути доступними для всіх категорій користувачів.

Рекомендується облаштовувати такі зони у двох рівнях, із дотриманням таких параметрів:

- перший рівень — висотою 0,75–0,8 м;
- другий рівень — висотою 0,95–1,1 м.

Для людини на кріслі колісному слід передбачити простір для колін глибиною 0,65 м та шириною 0,76 м.

- Перед стійкою варто забезпечити наявністю вільного простору для маневрування користувачів на відстані не менше 1,5 м від місця комунікації.

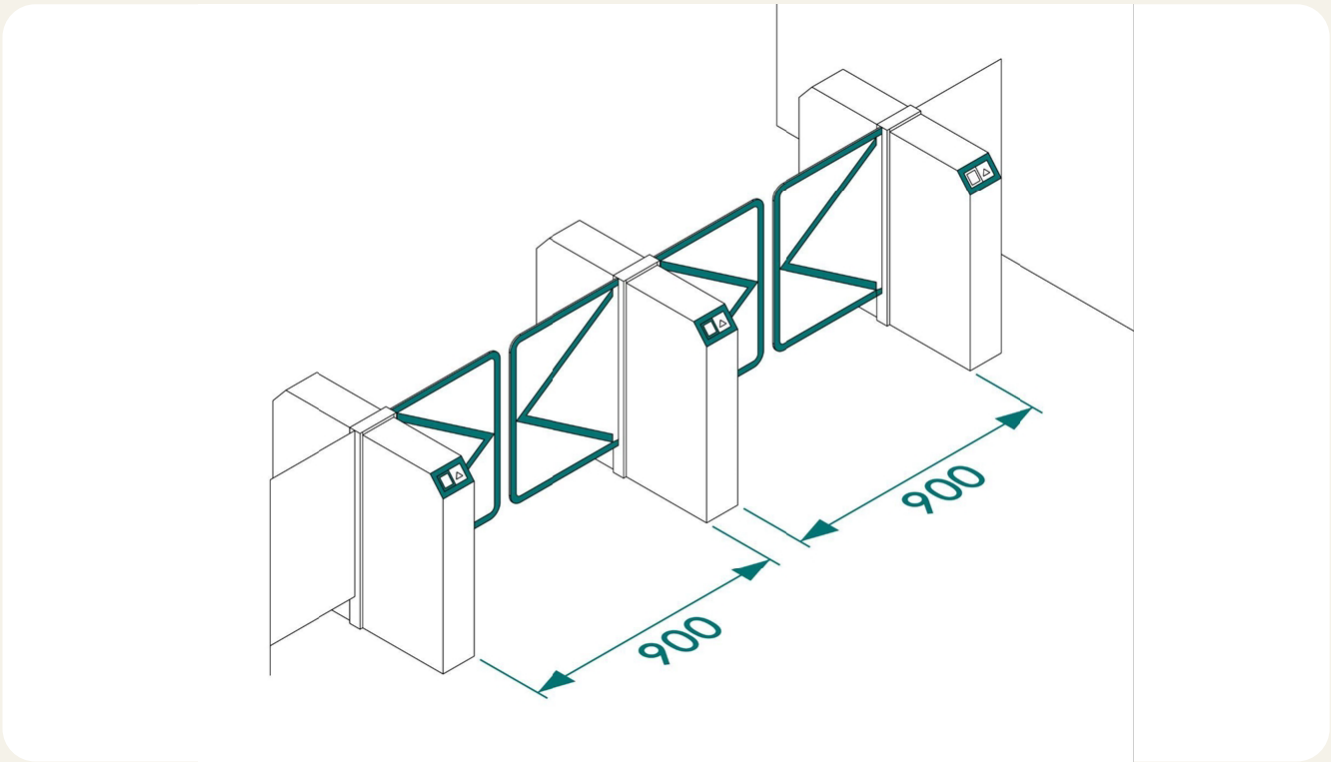

Типові бар'єри:

Прохід між турнікетами вузький, що перешкоджає проходу для людей з інвалідністю та різних категорій маломобільних груп населення. Пристрої управління розташовані занадто високо.

Турнікети

- Пропускні пункти, які з'єднують внутрішні або зовнішні доступні шляхи пересування, можуть створювати бар'єри для людей. Важливо розглянули можливість усунення турнікетів там, де вони не потрібні.
- Турнікети, перегородки, двері, що обертаються, або інші бар'єри, що використовуються для контролю доступу повинні передбачати поруч доступні двері для забезпечення евакуації людей з інвалідністю та інших категорій маломобільних груп населення.
- Доступні турнікети повинні мати достатню ширину для людей на кріслі колісному. Мінімальна ширина складає — 0,9 м. Рекомендована комфортна ширина проходу — 1,2 м.
- Піктограма з символом «прикладання картки» має виділятись контрастно на панелі системи турнікетів. Інформація повинна дублюватись шрифтом Брайля.
- Скляні елементи турнікетів необхідно маркувати контрастним кольором. Мінімальна ширина маркування - 0,05 м.
- Рекомендовано облаштувати візуальні та звукові індикатори роботи, такі як світло, що блимає, та звук, що вказує на натискання кнопки, отримання повідомлення або необхідність виконання дії.
- Пристрої управління повинні бути встановлені між 0,8 м та 1,1 м над рівнем підлоги. Пристрої управління на горизонтальній поверхні повинні бути розміщені на висоті між 0,8 м і 0,9 м і в межах 0,3 м від краю поверхні.
- Турнікети необхідно забезпечити механізмом затримки, який дає достатньо часу для безпечного проїзду.

2.11. Санітарно-гігієнічні приміщення

Типові бар'єри:

Необхідною умовою для забезпечення комфортного перебування в громадських просторах є наявність доступного санітарно-гігієнічного приміщення, яке розраховано на широке коло користувачів.

Простір

- Під час реконструкції мінімальні розміри кабіни: ширина 1,65 м, глибина 1,8 м; рекомендовані 1,7 м × 2,2 м.
- Вільний простір діаметром 1,5 м для розвороту крісла колісного.

Варіанти планування:

- **Тип 1** - доступ до унітаза з обох боків, дозволяє праве і ліве бокові переміщення.
- **Тип 2** - кутове розміщення унітаза з умивальником, дозволяє переміщення тільки з одного боку.
- **Тип 3** - кутове розміщення в стиснутих умовах з компактним умивальником.

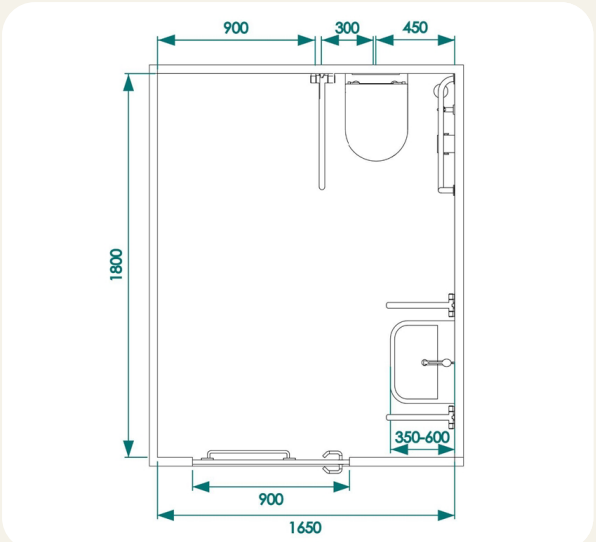
**При наявності декількох кабін типів 2 або 3 забезпечте дзеркальне планування.*

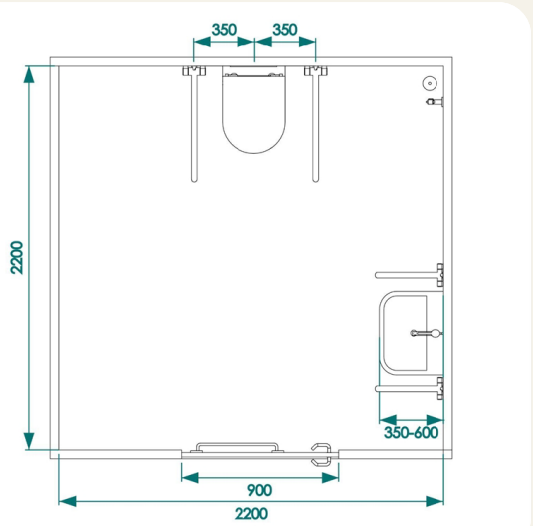
Інформація

- Табличка з піктограмою на висоті 1,2-1,6 м, на відстані 0,3 м від дверного отвору. Піктограма та назва приміщення виконуються контрастним кольором до фону.

Двері

- Ширина не менше 0,9 м, при реконструкції не менше 0,8 м, без порогів.
- Полотно дверей контрастне за кольором до стіни.
- Дверна ручка натискного типу або у вигляді скоби на висоті 0,85-1,1 м. На внутрішньому боці встановлюється горизонтальний поручень.
- Мають відчинятися назовні без значних зусиль; за потреби встановлюється кнопка автоматичного відчинення.
- Якщо двері у відкритому положенні зменшують ширину проходу в коридорі - рекомендовано встановлювати розсувні.

Надані рекомендації сфокусовані на облаштуванні доступної вбиральні в стислих умовах. Детальні рекомендації щодо санітарно-гігієнічних приміщень та кімнат догляду за дитиною можна знайти в:

- Методичних рекомендаціях «Доступність санітарно-гігієнічних приміщень для людей з інвалідністю в місцях громадського користування»;
- «Альбом безбар'єрних рішень»

Рукомийник

- Встановлюється на висоті 0,75-0,85 м з вільним простором під ним для колін заввишки щонайменше 0,7 м.
- Крани-змішувачі мають важільний тип керування або сенсорний датчик. Відстань до регулятора від передньої частини умивальника не більше 0,3 м.
- Передні краї раковини на відстані 0,35-0,6 м від стіни. При використанні меншої раковини (глибиною 0,35-0,4 м) відстань від унітаза до середини умивальника має бути 0,55 м.
- З обох сторін встановлюються поручні на висоті 0,8 м.

Дзеркало

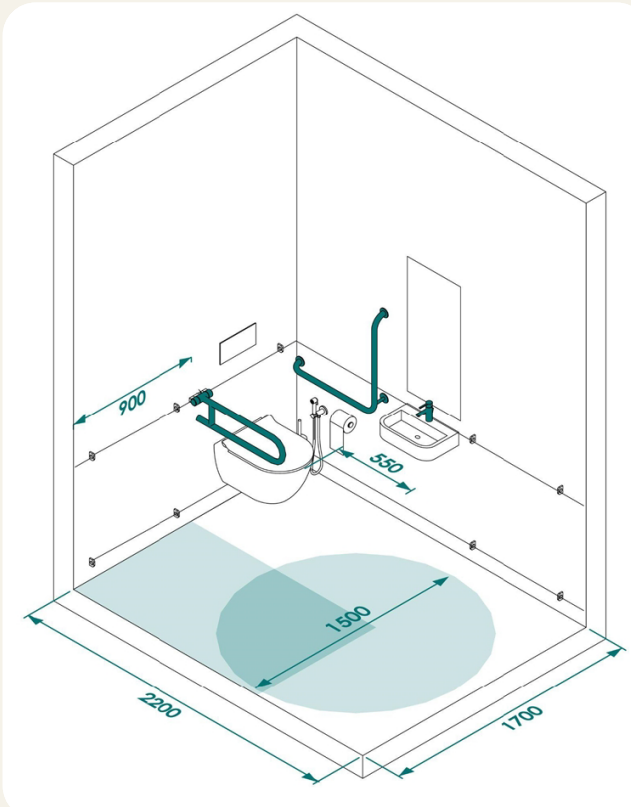
- Рекомендовано передбачити можливість регулювання кута нахилу.

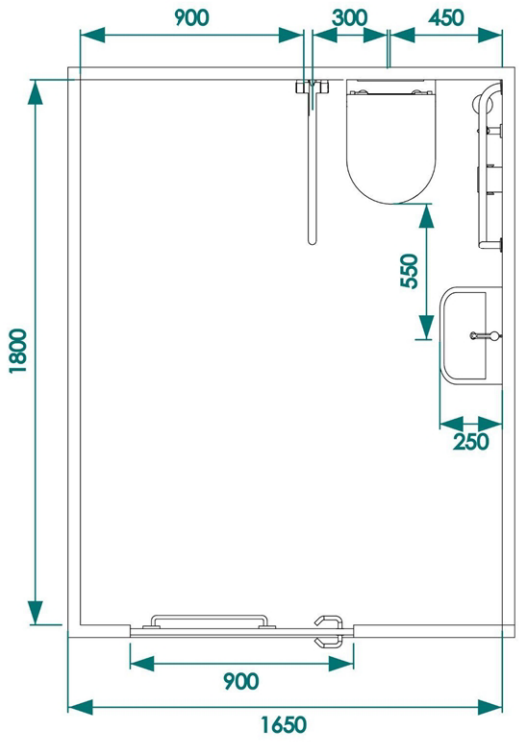
Пристрої

- Розташовуються на висоті 0,9-1,1 м.
- Передбачити механічний диспенсер для паперових рушників, гачки для речей на дверях зсередини, гачки для милиць біля унітаза на висоті 1,05 м та 1,4 м, смітник відкритого типу.

Унітаз

- Висота сидіння для дорослих 0,4-0,48 м.
- З боку передбачається вільний простір 0,9-1 м для розміщення крісла колісного.

- У разі кутового розміщення відстань від осі унітаза до бічної стінки не менше 0,45 м.
- Рекомендовано передбачити унітаз з функцією біде або гігієнічний душ.
- По обидва боки встановлюються поручні на висоті 0,7-0,8 м від підлоги, так що нижній край був на 0,2-0,3 м вище сидіння.
- При кутовому розміщенні зі сторони переміщення встановлюється відкидний поручень, з протилежної сторони настінний Г-подібний поручень завдовжки 1 м.
- Розміщення іншого обладнання не повинно перешкоджати використанню поручнів.

Аварійна (тривожна) сигналізація

- Обов'язкове обладнання тривожної сигналізації та кнопкою скидання. Забезпечується візуальний і звуковий зворотний зв'язок.
- Система виклику допомоги у вигляді шнура червоного або контрастного кольору діаметром 0,05 м на висоті 0,8-1,1 м та 0,1 м над підлогою.
- Кнопка скидання на висоті 0,8-1,1 м, контрастна до стіни, в межах досяжності з унітаза.

Розділ III Просторові рішення: розумне пристосування

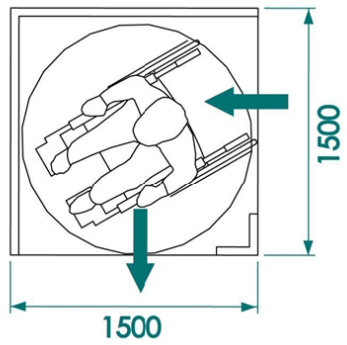
- Підіймальні пристрої та платформи є засобами розумного пристосування, які застосовуються у випадках, коли через обмеження простору неможливо облаштувати пандус відповідно до нормативних вимог. Підіймальний пристрій не є елементом самостійного користування. Рекомендовано використовувати під наглядом, оскільки самостійна експлуатація може бути небезпечною та ускладненою для користувача.
- Під час вибору підіймальної платформи слід врахувати, що нею користуватимуться різні групи маломобільних користувачів — користувачі крісла колісного та супроводжуючі, люди, що користуються милицями, тростиною або ходунками, користувачі з тимчасовими порушеннями мобільності, люди старшого віку, яким складно долати сходи, відвідувачі з дитячими візочками.

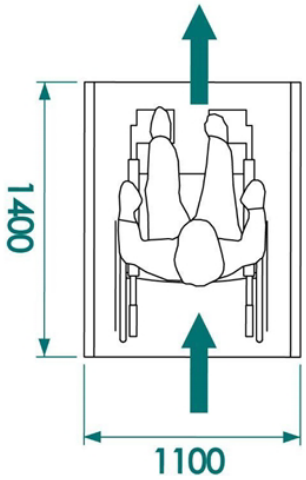
Панель керування

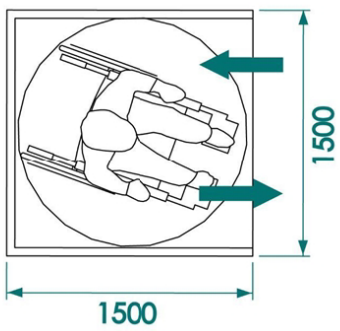
- Або кнопку виклику таких пристроїв слід розташовувати на висоті 0,85-1,1 м від рівня землі.
- Для управління підйомником застосовується система, що зазвичай не враховує потреби різних категорій користувачів. Для цього необхідно щоб елементи керування доповнювались адаптованими перемикачами, кнопками збільшеного розміру, тактильними або звуковими індикаторами, а також сенсорними датчиками, що полегшують користування для людей із порушеннями дрібної моторики та людей з порушенням зору.

Платформа

- Рекомендовано обирати ліфт з розмірами кабіни, що забезпечують можливість маневрування на кріслі колісному - вільний простір радіусом 1,5 м.
- Мінімальний допустимий розмір — 1,1 × 1,4 м, однак такий розмір перешкоджає розвороту крісла колісного та може бути занадто малим для деяких типів крісел колісних. За такого розміру платформи підіймальний пристрій має працювати як прохідний, з дверима на протилежних сторонах.
- Платформа має зупинятись в рівень з прилеглим покриттям

Огороджувальні елементи

- Ширина проходу на платформу має становити не менше 0,9 м в просвіті. Вхід та вихід на підіймальну платформу має котрасно відрізнятись за кольором від огороджувальних елементів.
- Для безпечної експлуатації підйомника необхідно передбачити огороджувальні елементи та обладнати кабіну поручнем для опори.

Безпека

- Безпека експлуатації забезпечується комплексом захисних систем: датчиками перешкод, які автоматично зупиняють рух платформи; аварійними кнопками зупинки; огородженнями та фіксаторами, що запобігають зісковзуванню користувача.
- Підйомник також обладнується механізмами плавного пуску та гальмування для безпечного руху на всьому шляху пересування.
- У технічному завданні рекомендовано передбачити аварійного спуску підіймального пристрою, який забезпечує безпечне опускання обладнання у разі аварійних ситуацій, щоб не створювати перешкод для евакуації і руху користувачів.
- Також необіхно забезпечити підіймальний пристрій аварійним джерелом електроживлення. На випадок відключення електроживлення підйомник повинен мати аварійний акумулятор, який дозволяє завершити переміщення та безпечно опустити платформу до нижнього рівня.

Інформація

- Для забезпечення правильного та безпечного користування обов'язково необхідно передбачити інструкцію з експлуатації підйомника. Вона містить зрозумілі кроки для ввімкнення, користування платформою, дії у випадку зупинки або аварії, а також правила технічного обслуговування. Інформація має бути виконана текстово та мати візуальний супровід (піктограми), за потреби, тактильними або аудіоформатами. Розміщення інструкції необхідно передбачити у доступному для прочитання місці.

3.1. Горизонтальна підіймальна платформа

Платформа рухається по похилій траєкторії вздовж існуючих сходів. Конструкція може складатися до стіни, що забезпечить вільне пересування сходами.

Переваги

- Не потребує зміни конструкції сходів.
- Швидкий монтаж — система кріпиться до стіни.
- Підходить для вузьких приміщень, де вертикальний підіймальний пристрій встановити неможливо.
- Може встановлюватися як зовні, так і всередині будівлі, за умови наявного достатнього простору.

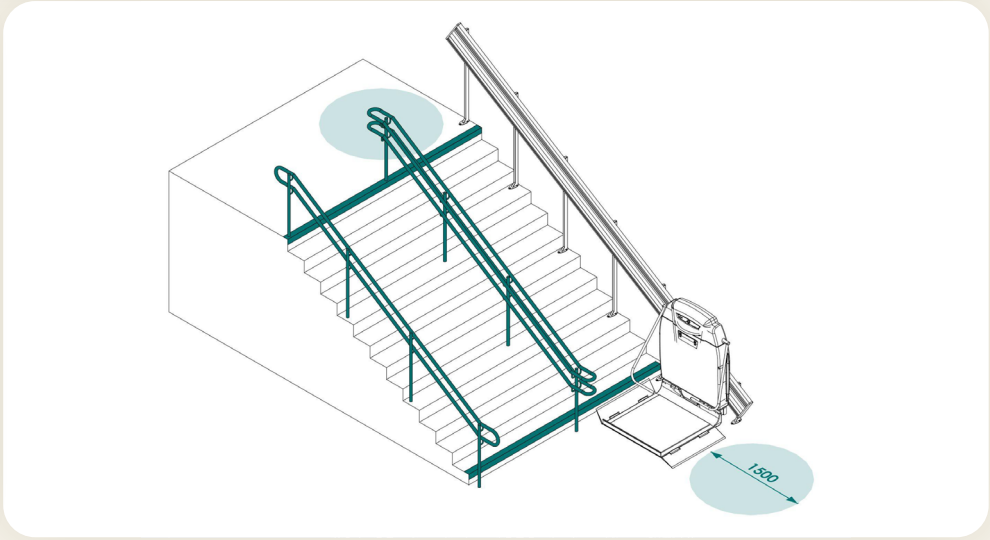
Недоліки

- Пристрій може встановлюватись тільки на широких сходах — мінімум 1,25–1,40 м для збереження шляху евакуації.
- Може візуально "перевантажувати" історичний інтер'єр.
- Кріплення до історичних поручнів заборонене — потрібні власні конструктивні опори.

Рекомендації

- Використовувати моделі з мінімалістичним дизайном та матовими поверхнями, який не суперечить історичному контексту.
- Необхідно забезпечувати стаціонарне освітлення зони посадки, щоб уникнути небезпеки.

Елементи розумного пристосування на відкритих сходах, які використовують для евакуації людей під час пожежі або іншої надзвичайної ситуації не повинні звужувати мінімальну ширину шляху евакуації.

3.2. Вертикальна підіймальна платформа

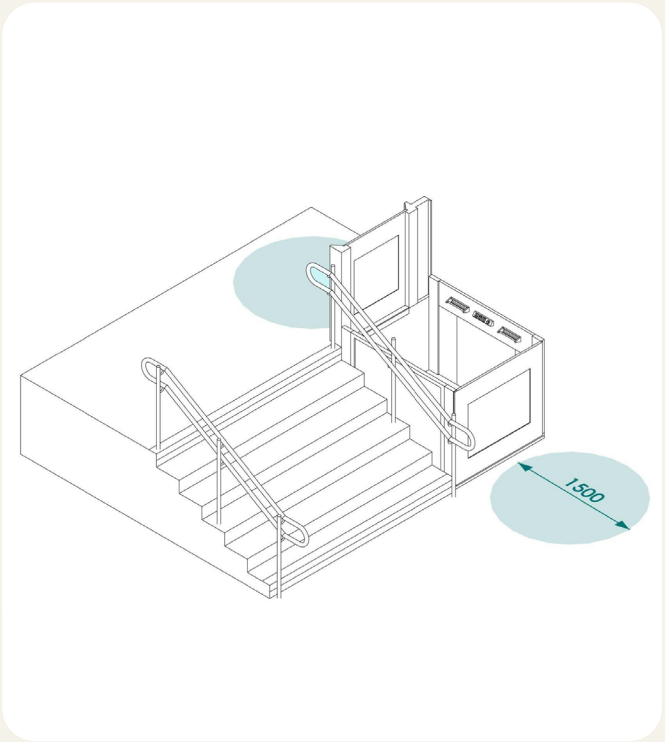
Підіймальна платформа, що забезпечує вертикальний рух та дає можливість долати різницю рівнів між поверхами без використання сходів чи їхнього блокування.

Переваги

- Потребує мінімального простору у площині, оскільки рух вертикальний.
- Не перекриває сходи.
- Може бути встановлений поруч із історичним входом.
- Може встановлюватися як зовні, так і всередині будівлі, за умови наявного достатнього простору.

Недоліки

- Потребує достатнього простору перед платформою та у верхній частині, після підйому, для маневрування.
- Необхідно передбачити несучу основу для облаштування підіймального пристрою.

Рекомендації

- Обирати моделі з прозорими або легкими огородженнями, щоб не закривати елементи фасаду чи інтер'єру.
- Встановлення рекомендовано здійснювати на сучасну платформу або окрему металеву опору, не торкаючись історичних деталей.

3.3. Підіймальна платформа, вбудована у сходи

Механізм, інтегрований у сходовий марш: частина сходів трансформується у платформу. У неробочому стані виглядає як звичайні сходи і повністю зберігає візуальний вигляд.

Цей тип підіймального пристрою передбачає інтеграцію у сходи як зовні, так і всередині будівлі.

Переваги

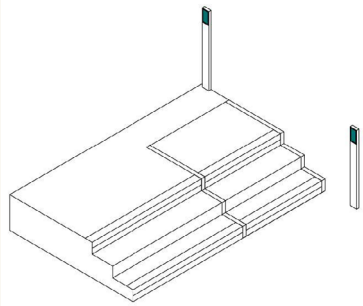
- Найбільш естетичне рішення.
- Ідеальне для приміщень з суворими вимогами щодо охорони історичного вигляду.
- У неробочому стані не заважає пішохідному руху.

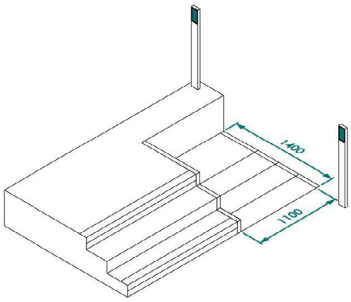
Недоліки

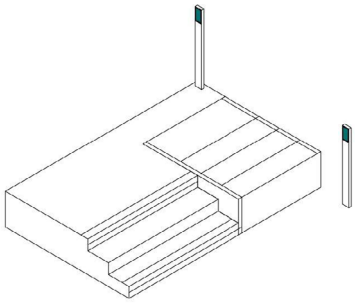
- Дуже висока вартість.
- Необхідна повна реконструкція сходового маршу або заміна сходів.
- Часто неможливо реалізувати в пам'ятках через заборону втручання у автентичні матеріали.

Рекомендації

- Використовувати лише у випадках, коли дозволено втручання у матеріал сходів;
- Матеріали для оздоблення сходів мають повторювати вигляд оригіналу, але бути сучасними.

3.4. Мобільний пандус

Мобільна конструкція, призначена для подолання невеликих перепадів висот у місцях, де неможливо встановити стаціонарний пандус. Мобільний пандус використовують як тимчасове або додаткове рішення для забезпечення доступності в будівлі.

Переваги

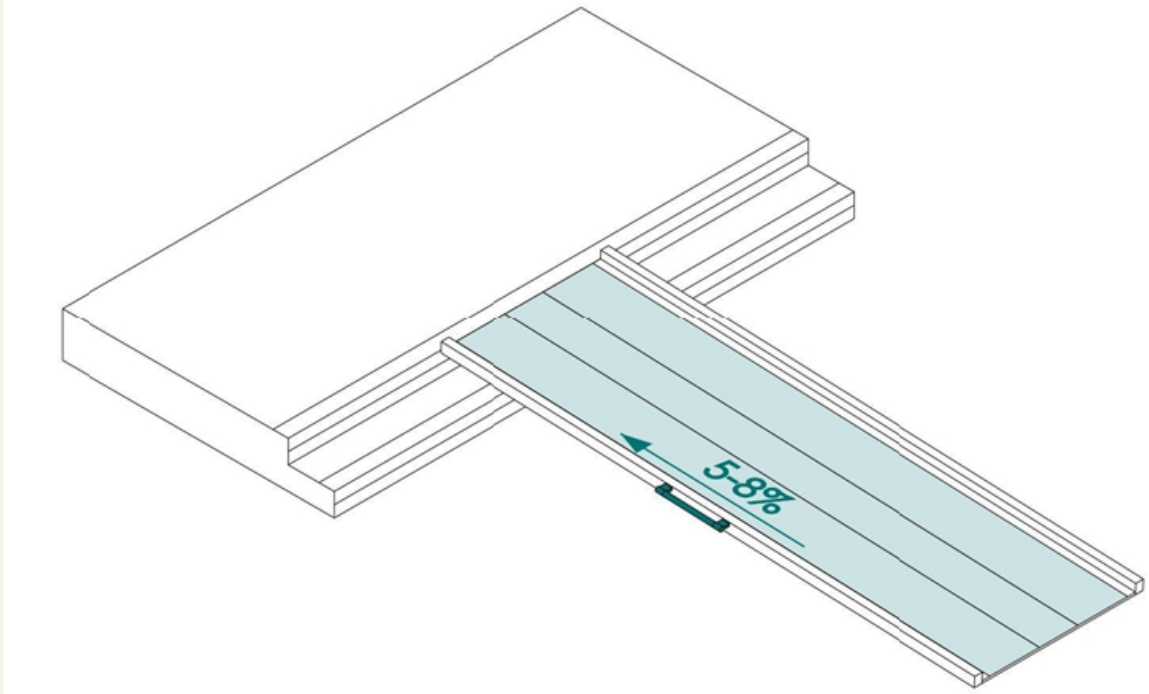
- Легко встановлюються й прибираються за потреби.
- Можуть використовуватися в різних місцях або переноситися між об'єктами.
- Дає можливість оперативно забезпечити тимчасовий доступ, якщо стаціонарний пандус ще не встановлено або технічно складно реалізувати.
- Не потребують капітального втручання у конструкцію будівлі.

Недоліки

- Використання мобільних пандусів не може вважатися виконанням вимог щодо безбар'єрності (це лише тимчасовий захід).
- Не забезпечує належної доступності для сходів значної висоти (три і більше сходинок). Мають занадто крутий ухил через обмежену довжину тож не придатні для великих перепадів висот.
- Через нестабільність і ризик ковзання не забезпечують належної безпеки користувачам крісел колісних.
- У більшості випадків користувач самостійно не може встановити або подолати мобільний пандус без сторонньої допомоги.
- Необхідне місце для зберігання; потребують часу на розкладання та фіксацію.

Рекомендації

- За наявності історичних дверей, які є пам'яткою культурної спадщини, рекомендовано облаштовувати мобільні пандуси, які за потреби можна легко прибрати. Довжина таких пандусів має бути не більше ніж 0,3 м і з максимальним похилом 8 % (1:12).
- Дані рекомендації також стосуються наявних внутрішніх порогів, які неможливо демонтувати через збереження автентичності внутрішніх приміщень.

Розділ IV Приклади реалізованих проєктів

Цей розділ містить приклади успішно реалізованих проєктів з пристосування об'єктів культурної спадщини в Україні та за кордоном, а також управлінські та організаційні рішення, що доповнюють фізичні втручання.

Вхідна група

Бібліотека в історичній віллі. Місто Рожнов-під-Радгоштем, Чехія

- Сучасна частина будівлі прибудована до історичної вілли, вхідна група якої виконана з ухилом до 5 %.
- Джерело: https://www.whitemad.pl/en/city-library-in-a-historic-villa-the-complex-was-extended-with-a-contemporary-part/

Художня галерея леді Левер у Порт-Санлайті, передмісті Ліверпуля, Велика Британія

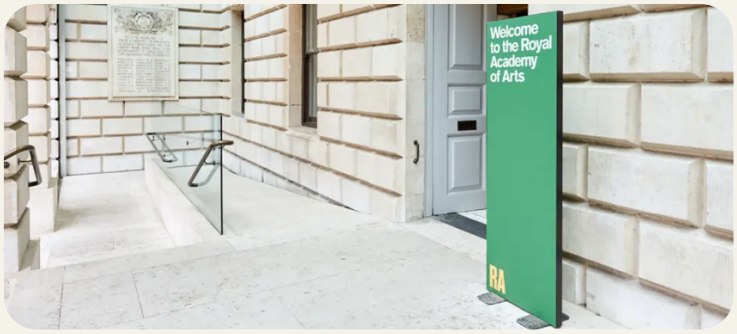
- Вхід для відвідувачів було перенесено на західну сторону будівлі, а для доступу до головної галереї було облаштовано новий пандус. Скляна балюстрада та використання бетону, що відповідає кольору вапняково-го облицювання, обмежують візуальний вплив нових змін.
- Джерело: https://www.liverpoolmuseums.org.uk/lady-lever-art-gallery/access-and-facilities-lady-lever/visual-story-lady-lever-art-gallery

Королівська академія мистецтв, Велика Британія

- Вхід з пандусом до будинку Берлінгтон, що веде з внутрішнього двору всередину будівлі. Вибір матеріалів для конструкції пандуса та поручнів візуально легко інтегрується та не перевантажує фасадну частину будівлі.
- Джерело: https://www.royalacademy.org.uk/visual-story

Об'єднана методистська церква Садбері. Массачусетс, США

- Вхідна група є доступною за рахунок пандуса з помірним ухилом. Пандус має подвійні металеві поручні по обидва боки. На сходах також передбачені поручні.
- Джерело: https://www.sudbury-umc.org/accessibility

Замок Альбрехтсбург, Майсен, Німеччина

- Скляна конструкція облаштована перед фасадом створює гармонію між історичною забудовою і сучасним елементом, водночас не перекриваючи й не затьмарюючи цінного фасаду.
- Вхідна група в рівень з прилеглим покриттям, відсутній перепад висот.
- Джерело: https://www.raumundbau.de/portfolio/schloss-albrechtsburg/

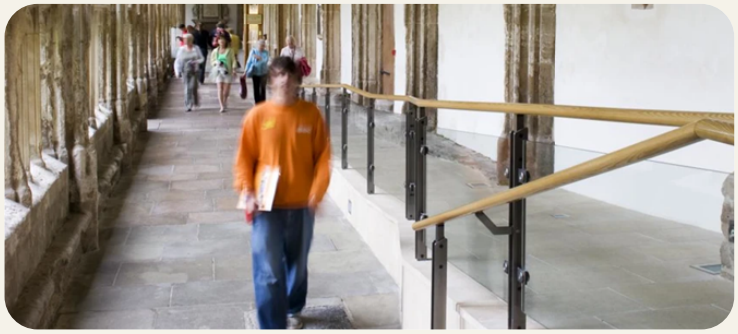

Соборна церква Святого Андрія, є собором Англіканської церкви в Уельсі, Англія

- Один з клуатрів собору в Уельсі облаштований внутрішнім пандусом поруч зі сходами.
- Джерело: https://historicengland.org.uk/whats-new/features/making-listed-sites-accessible/

Йоркський собор, англіканський собор у місті Йорк, Північний Йоркшир, Англія

- Проєктні рішення щодо облаштування конструкції пандусів між перехрестям (Crossing) та хором (Quire) Йоркського собору. Запропонована конфігурація та вибір матеріалів передбачає непомітну інтеграцію конструкції пандусів у загальний інтер'єр собору.
- Джерело: https://yorkminster.org/app/uploads/2025/02/20250217-Quire-ramp-application-web.pdf

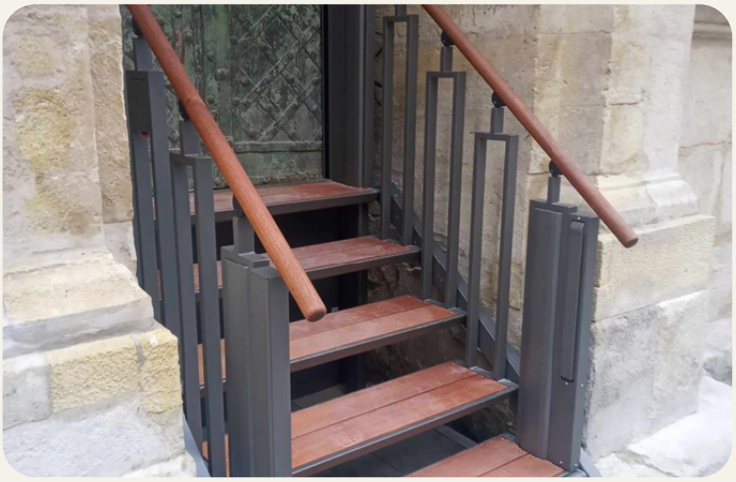
Муніципальна бібліотека Het Predikheren в Мехелені, Бельгія

- Проєкт був розроблений з урахуванням особливостей існуючої будівлі. Простори та концепція реставрації, а також всі структурні втручання спрямовані на збереження та посилення оригінальних рис будівлі.
- Джерело: https://www.archdaily.com.br/br/945005/biblioteca-municipal-het-predikheren-korteknie-stuhlmacher-architecten-plus-callebaut-architecten-plus-bureau-bouwtechniek

Гарнізонний храм святих апостолів Петра і Павла. Місто Львів, вулиця Театральна, 11

- Підйомник-трансформер встановили до бічних дверей храму. Він виглядає як сходи, та при натисканні кнопки сходи перетворюються на спеціальну платформу. Платформа підіймається в рівень підлоги храму, а двері автоматично відчинятимуться завдяки встановленим датчиками руху.
- Джерело: https://city-adm.lviv.ua/news/society/social-sphere/u-harnizonnomu-khrami-vstanovyly-pershyi-u-lvovi-pidiomnyk-transformer-video/

Замок Альбрехтсбург, Майсен, Німеччина

- Вбудована підіймальна платформа, інтегрована у сходи історичної будівлі таким чином, щоб зберегти автентичний вигляд простору. Платформа прихована в рівень з підлогою та у неробочому стані виглядає як частина покриття.
- Джерело: https://www.raumundbau.de/portfolio/schloss-albrechtsburg/

Сент-Олбанський собор, Велика Британія

- Вертикальна підіймальна платформа яка забезпечує доступ для процесії до каплиці Святих.
- Джерело: https://www.rgarchitects.com/st-albans-cathedral

Українська академія лідерства, Місто Львів, вулиця Тесленка, 2

- Облаштування зовнішньої конструкції ліфтової шахти, яка забезпечує зручний вертикальний зв'язок між рівнями будівлі.
- Вхідні двері відновлені за історичними аналогами з використанням натурального дерева, що підтримує автентичність екстер'єру. Рельєф території використано таким чином, щоб забезпечити безбар'єрний доступ до будівлі.
- Джерело: https://avr-development.com/projects/ukrainian-leadership-academy-ua/

Нормативні документи

Законодавчі акти:

1. Закон України «Про охорону культурної спадщини»;
2. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності».

Будівельні норми та стандарти:

2. ДБН А.2.2-14-2016 «Склад та зміст науково-проектної документації на реставрацію пам'яток архітектури та містобудування»;
3. ДСТУ-Н Б В.3.2-4:2016 «Настанова щодо виконання ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятках архітектури та містобудування»;
4. ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення»;
5. ДСТУ Б ISO 21542:2013 «Будинки і споруди. Доступність і зручність використання побудованого життєвого середовища» (ISO 21542:2011, IDT);
6. ДСТУ EN 81-70:2022 (EN 81-70:2021, IDT). «Правила безпеки для конструкції та встановлення ліфтів. Особливі застосування для пасажирських і вантажопасажирських ліфтів. Частина 70. Доступ до ліфтів для осіб із обмеженими можливостями».

Методичні рекомендації та довідкові матеріали:

7. Методичні рекомендації «Альбом безбар'єрних рішень»;
8. Методичні рекомендації «Переформатування музеїв: Архітектура доступності та безпека колекцій»;
9. Методичні рекомендації «Доступність санітарно-гігієнічних приміщень для осіб з інвалідністю в місцях громадського користування».